

Jaarverslag 2012 NiNsee

1. INLEIDING

2. MUSEAAL DOMEIN

- 2.1 Semipermanente tentoonstelling
- 2.2 Wisseltentoonstelling
- 2.3 Reizende tentoonstellingen
- 2.4 Evenementen
- 2.5 Rebelse Vrouwen
- 2.6 Art in Public

3. ONDERZOEKSDOMEIN

- 3.1 Oratie professor Stephen Small
- 3.2 Onderzoeksprojecten
- 3.3 Publicaties
- 3.4 Papers en artikelen

4. EDUCATIE

- 4.1 Educatieve modules
- 4.2 Lespakket Discriminatie en beeldvorming van zwarte vrouwen en mannen
- 4.3 Lezingen en debatten
- 4.4 Gastcolleges
- 4.5 Gastlessen
- 4.6 Workshops
- 4.7 MuseumApp
- 4.8 Amsterdam en Slavernij
- 4.9 Mocca Cultuureducatie

5. DOCUMENTATIE

- 5.1 Online platform Afrikaanse Diaspora
- 5.2 Nationale website slavernijverleden

6. HERDENKINGEN

- 6.1 1 juli-herdenking
- 6.2 Keti Koti Festival
- 6.3 Herdenkingsjaar 2013

7. OVERIGE ACTIVITEITEN

- 7.1 Voorlichting en promotie
- 7.2 Samenwerkingsprojecten

8. BIJLAGEN

1. INLEIDING

Voor u ligt het Jaarverslag 2012 van het Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee). Als gevolg van de beëindiging van de subsidierelatie door het ministerie van OCW was het NiNsee genoodzaakt haar activiteiten in juli 2012 af te bouwen. Ondanks de afbouw van activiteiten heeft het NiNsee in de eerste helft van 2012 een groot aantal activiteiten uitgevoerd. Dit verslag bevat een overzicht van deze projecten en activiteiten.

2. MUSEAAL DOMEIN

Het museaal domein heeft als doel het Nederlandse slavernijverleden levend te houden. Dit gebeurt middels presentaties, tentoonstellingen en diverse evenementen. Het museaal domein vervult een sterk ondersteunende rol in het bijzonder voor het educatief domein. Via de presentaties, tentoonstellingen en de verschillende evenementen worden bezoekers in staat gesteld zich een beeld te vormen van het leven tijdens de slavernij. Zij verkrijgen tegelijkertijd dieper inzicht in de slavenhandel, het slavernijverleden en het slavenbestaan. Als gevolg van het stopzetten van de subsidie is in juni 2012 begonnen met het afbouwen van de semipermanente en wisseltentoonstellingen. Alle bruiklenen zijn teruggestuurd naar de bruikleengevers. De kopieën en reproducties van een aantal objecten blijven in bezit van NiNsee en zijn opgeslagen.

2.1 Semipermanente tentoonstelling

Doorbreek de stilte

Vanaf 2004 stond de semi-permanente tentoonstelling *Doorbreek de stilte* in het NiNsee. Tot ver in de negentiende eeuw werden vele miljoenen Afrikanen onder dwang naar de Amerika's en het Caribische gebied vervoerd om daar slavenarbeid te verrichten. Zij voorzagen Europa van goud, zilver en edelstenen, en later ook van suiker, cacao, koffie en katoen. Hoeveel Afrikaanse slaven naar de Amerika's en de Caraïben zijn getransporteerd, zullen we nooit met zekerheid kunnen zeggen. Zeker is wel dat de Nederlanders een deel hiervan voor hun rekening hebben genomen.

De gevolgen van deze racistische erfenis werken nog steeds door. Deze slavernijgeschiedenis, waarbij onze voorouders direct of indirect betrokken waren, wordt nog steeds niet door alle Nederlanders gedeeld, laat staan verwerkt. Er heerst vooral stilte. De tentoonstelling beoogt die stilte te doorbreken.

2.2 Wisseltentoonstelling

Black Inventors

De wisseltentoonstelling *Black Inventors* laat uitvindingen zien van Afro-Amerikaanse en Surinaamse mannen en vrouwen uit de 19e en 20e eeuw en vertelt ook hun verhaal. Het gaat vooral om een periode waarin de slavernij en later de apartheid tot medio jaren'60 in de Verenigde Staten deze uitvinders parten speelde. Ondanks de ongelijkheid en het racisme

wisten deze mensen toch belangrijke uitvindingen neer te zetten, die wij nog steeds dagelijks gebruiken, zoals het stoplicht, de toiletrolhouder, de mixer en de koelkast. Deze tentoonstelling laat rolmodellen zien die voor een breed publiek nog onbekend zijn. De tentoonstelling is bedoeld om iedereen kennis te laten maken met een deel van de geschiedenis, die nog weinig aandacht heeft gekregen in Nederland.

2.3 Reizende tentoonstellingen

Onder de hoede van de Heer

De reizende tentoonstelling *Onder de Hoede van de Heer* gaf een overzicht van de geschiedenis van de Evangelische Broedergemeente (EBG). Die ontstond in 1735 toen drie broeders van de Bruder Unitat in het Duitse plaatsje Herrnhut naar Suriname kwamen om de mogelijkheden van zendingswerk te onderzoeken. De broeders gingen ervan uit dat hun werk onder Gods hoede stond. Daarnaast verwijst de naam van de tentoonstelling. Centraal in de tentoonstelling staan 22 brieven uit de archieven van het Herrnhuttergenootschap in Duitsland: brieven van tot slaaf gemaakten, brieven van marrons (ontsnapte slaven) en brieven van ex-slaven. Mogelijkheden worden onderzocht om deze reizende tentoonstelling in het jubileumjaar 2013 ergens anders onder te brengen.

Kind aan de Ketting

De tentoonstelling *Kind aan de Ketting. Opgroeien in slavernij, toen en nu*, heeft in 2012 in Suriname gestaan. Heeft u er ooit bij stil gestaan dat tijdens het Nederlandse slavernijverleden ook duizenden kinderen in slavernij leefden? En wist u dat vandaag de dag niet duizenden, maar zelfs miljoenen kinderen in een of andere vorm van slavernij leven? De tentoonstelling *Kind aan de Ketting* besteedt aandacht aan kinderen in slavernij, zowel toen als nu. Ondanks de afschaffing in 1863 komt slavernij nog steeds voor. Nog altijd worden er kinderen verkocht en moeten ze geweld, honger, uitputting en minachting zien te overleven. Mogelijkheden worden bekeken om *Kind aan de Ketting* in 2013 elders in Nederland te tonen.

2.4 Evenementen

Kunstschooldag

De Kunstschooldag is een jaarlijkse kunstmanifestatie van één dag voor leerlingen van groep 8 uit het Amsterdamse basisonderwijs. Ongeveer veertig Amsterdamse culturele-, erfgoedinstellingen en musea, waaronder het NiNsee namen hier vorig jaar aan deel. De 7.000 kinderen en hun leerkrachten bezochten op die dag drie instellingen met drie kunstdisciplines. Op de Kunstschooldag op 23 maart trokken bijna 7.000 scholieren en begeleiders de stad in. De Kunstschooldag bij het NiNsee stond in het teken van de taal. Tijdens de slavernij ontstonden geheime talen. Zo werden boodschappen verzonden via drums en werden de verhalen van Anansi de spin - een mythische figuur uit Afrika – door slaven gebruikt om onder andere hun woede en frustraties op de blanke machthebbers te uiten.

In Suriname ontwikkelden de tot slaafgemaakten en hun nakomelingen het Sranantongo en op de Benedenwindse eilanden van de voormalige Nederlandse Antillen het Papiaments. In Nederland heeft het Surinaams-Nederlands een plek gevonden binnen de straattaal, die op zijn beurt weer gebruikt wordt door rappers.

De leerlingen kregen tijdens de Kunstschooldag een verhaal te horen over het slavernijverleden. Daarna legden enkele rappers de basic skills van het rappen uit, waarna de leerlingen zelf een rap schreven en presenteerden.

Black History Month

In het kader van Black History Month werd op zondag 11 maart bij het NiNsee een inspirerende middag gehouden met film, muziek en een speciale workshop. De middag begon met een rondleiding door de wisseltentoonstelling 'Zwarte Uitvinders'. Geschiedenisdocent en auteur Cees Luckhardt leidde de aanwezigen door de tentoonstelling. Hij vroeg zich af hoe rijk de nazaten van de zwarte bedenkers van gloeidraad, koelkast, de mixer of floppydisk zouden zijn, als loon naar werken zou zijn betaald. Zo krijgt Philips nog steeds geld voor elke gloeilamp die ergens ter wereld geproduceerd wordt.

Daarna gaf senior NiNsee-onderzoeker dr. Frank Dragtenstein een korte inleiding, waarin hij de invloed van die eerste slaventocht - de start van eeuwen slavernij en apartheid - op het heden belicht. Hij haalt onder meer de eurocentrische kijk op deze geschiedenis aan en de discussie over de herstelbetalingen. Ook schetst hij heel beeldend de lange fortentrij langs de West-Afrikaanse kust en de kanonnen die zowel naar zee als naar het land gericht konden worden. Daarmee laat hij zien hoezeer men in West Afrika onderdrukt werd.

In de grote zaal van het NiNsee werd vervolgens de film *500 Years Later* vertoond. De Afrikaanse diaspora heeft disproportioneel veel te kampen met gebroken gezinnen, armoede, misdaad en zelfhaat. De film gaat diep in op de oorzaken van deze problemen. De documentaire is tijdloos en heeft diverse internationale prijzen gewonnen. Het vertelt op meeslepende wijze de geschiedenis en hedendaagse realiteit van de Afrikaanse diaspora. Na de film werd een workshop georganiseerd met rappers van Bylmerstyle.

Dapperdag

Op zondag 22 april vond de Dapperdag plaats, een evenement waarbij bewoners en organisaties uit de Amsterdamse Dapperbuurt elkaar beter leerden kennen. NiNsee, eveneens gevestigd in de Dapperbuurt deed vorig jaar voor het eerst mee.

Olfert Dapper (geboren in Amsterdam op 29 december 1689) studeerde medicijnen, maar zijn eigenlijke werk was geschiedschrijving. Wereldberoemd werd hij onder andere met zijn reisbeschrijvingen van Afrikaanse landen. In Parijs is zelfs een klein museum aan hem gewijd. Maar wat bleek? Dapper zette nooit voet op Afrikaanse bodem! Hij leende kennis van anderen om dit in een geloofwaardig, persoonlijk jasje te gieten. Fantasie kan hem niet ontzegd worden.

Een speciaal programma voor jong en oud werd aan Dapper gewijd op deze dag. Eerst luisterden deelnemers op het Dapperplein naar een verhaal van Wijnand Stomp over de sluwe spin Anansi, een mythische figuur uit Afrika waarvan de verhalen tijdens de slavernij ook naar Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen zijn overgewaaid. Vervolgens werden de deelnemers door Abu Kanu en zijn muziekgroep Afrika 2000 meegevoerd naar het NiNsee, waar men kon luisteren naar het ware verhaal van Olfert Dapper.

2.5 Rebelse Vrouwen

In 2013 is het 150 jaar geleden dat de slavernij werd afgeschaft in Suriname en de Nederlandse Antillen. 1 juli 2013 wordt een historisch moment waar Nederland uitgebreid bij

stil zal staan. Het NiNsee en het Bijlmer Parktheater hebben dit moment aangegrepen om een uniek theaterproject te ontwikkelen voor een breed publiek.

Aanleiding voor deze voorstelling is een onderzoek van het NiNsee naar het verzet van vrouwen tijdens de slavernijperiode. Op welke manier verweerden vrouwen zich tegen onderdrukking en uitbuiting? *Rebelse Vrouwen* werpt een nieuw licht op dat verleden en laat zien hoe vindingrijk vrouwen waren om zich staande te houden in onmogelijke omstandigheden. Tegelijkertijd vraagt de voorstelling aandacht voor een vorm van moderne slavernij: de gedwongen prostitutie. Persoonlijke verhalen van zwarte vrouwen van de plantages worden verweven met de situatie van een moderne Afrikaanse vrouw, die als slachtoffer van mensenhandel in de prostitutie werkt.

De Nigeriaanse Onise wordt onverwacht geconfronteerd met drie vrouwen op haar bed; drie nieuwsgierige vrouwen die onder de indruk zijn van haar mooie spullen en haar het hemd van het lijf vragen. De vrouwen blijken geesten uit het verleden die opdagen als ergens een sisa (zuster) in de problemen zit. Vroeger werkten ze als slavinnen op de plantages. In korte scènes die inventief switchen tussen heden en verleden, spelen en vertellen zij hun persoonlijke verhalen. Diana heeft een plantage-eigenaar vergiftigd en werd daarvoor opgehangen. Nanny was de minnares van de baas en dwong zo voor haar en haar kinderen een beter leven af. Van Badina is de arm afgehakt na een reeks incidenten. De drie vrouwen zijn inmiddels gespecialiseerd in het oplossen van problemen met mannen. Hun voorstel om van Onises poelier af te komen is daarom simpel: moord!

Rebelse Vrouwen wordt gespeeld en gezongen door vier actrices, die zeer betrokken zijn bij het project. De première is op 8 maart 2013 in het Bijlmer Parktheater. *Rebelse Vrouwen* is geïnspireerd op onderzoek van dr. Aspha Bijnaar van het NiNsee, i.s.m. Karin Lurvink. De theatervoorstelling is tot stand gekomen dankzij financiële steun van het Fonds voor de Podiumkunsten, het SNS Reaal Fonds, het Amsterdams Fonds voor de Kunsten en de Stichting herdenking slavernijverleden 2013.

2.6 Art in public

Het kunstproject '*Art in Public*' - *De Emancipatie Voorbij*, werd als onderdeel van het Keti Koti Festival 2012 gepresenteerd in het Oosterpark. Het festival wordt elk jaar op 1 juli georganiseerd in verband met de nationale herdenking en viering van de afschaffing van de slavernij op 1 juli 1863 in de voormalige Nederlandse koloniën.

Het kunstproject toont aan hoe de trans-Atlantische slavernij en de daarmee gepaard gaande grootscheepse migratie zijn invloed heeft op hedendaagse kunstenaars met een diverse achtergrond, en op welke manier de erfenis van de slavernij terug te zien is in hun werk. De grootscheepse migratie van verschillende bevolkingsgroepen in Suriname en de Nederlandse Antillen bracht een culturele kruisbestuiving tot stand die doorwerkt tot in Nederland.

Die culturele kruisbestuiving stond centraal in het project '*Art in Public*' - *De Emancipatie Voorbij*. De expressie van culturele fusies heeft curator Felix de Rooy in een kunsthistorische tijdlijn proberen te vatten en voor een breed publiek inzichtelijk gemaakt.

De Rooy selecteerde een aantal werken die binnen dit kader passen en die de migratie-evolutie vormgeven. Geput werd uit het werk van o.a. Armand Baag, Angèle Etoundi Essamba, Francis Sling en Ron Flu, Charles Corsen, Cliff San A Jong, Ruben La Cruz, Wim Hardeman, Onno Schilstra, Remy Jungerman, Charl Landvreugd en Marquez Malacia alsook uit het foto-archief van het Koninklijk Instituut voor de Tropen. De Rooy heeft een laagdrempelige expositie weten samen te stellen, met het moment van de afschaffing van de slavernij, het begin van de emancipatie, als vertrekpunt.

De foto's en schilderijen werden, al dan niet in compilaties, opgeblazen tot grote billboards op canvas, die de basis vormden voor de aankleding en de weerszijden van de omheining van een grote tent. Op het podium in de tent liep een programma met hetzelfde thema van spoken word, muziek, en op een buitenpodium dansvoorstellingen.

Een zijde van het danspodium werd tevens gebruikt voor een kunstwerk, dat tijdens het festival werd gemaakt door kunstschilder Francis Sling.

De tentoonstelling vormde het decor voor de uitvoering van o.a. *"The Silence of the Unspoken Word"*, een muzikaal dichtersproject waarbij het werk van drie grote Surinaamse dichters Dobru, Shrinivasi en Trefossa centraal stond. De thema's emancipatie en zelfbeschikking kwamen veelvuldig voor in het oeuvre van deze dichters. De composities van *'The Silence of the Unspoken Word'* werden vertolkt door uiteenlopende zangers uit diverse genres variërend van de Hindoestaanse klassieke zanger Raj Mohan tot The Voice of Holland ster Leonie Meijer.

Tussen de optredens door werd er in samenwerking met het International Debate Education Association gedebatteerd met Ali Moussa Iye, projectmanager van het 'Slave Route Project' van de Unesco in Parijs n.a.v. de film *A Story Not To be Forgotten* die in de filmtent werd vertoond. De film is geproduceerd in opdracht van de Unesco.

Speciaal voor het Ketu Ketu Festival maakt de jonge choreografe Desta Deekman samen met de Untold Dance & Theatre Company een theateraal Winti dansstuk. De Winti Pré is een rituele bijeenkomst met veel zang en dans waarbij de geesten van voorouders worden opgeroepen en om raad gevraagd wordt. Winti is de religie die vanuit Afrika is meegekomen met de slaven en in Suriname is geëvolueerd.

Het project *Art in public* is gerealiseerd dankzij financiële ondersteuning van het Mondriaan Fonds en het Amsterdamse Fonds voor de Kunst (AFK).

3. ONDERZOEKSDOMEIN

3.1 Oratie professor Stephen Small

Op vrijdag 5 oktober 2012 hield professor Stephen Small zijn oratie bij de Universiteit van Amsterdam, getiteld *Living History; The Legacy of Slavery in the Netherlands*. Small is in 2010 benoemd op initiatief van het Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee) tot bijzonder hoogleraar Nederlands slavernijverleden en erfenis. Prof. Small is tevens werkzaam aan de University of California, Berkeley. De oratie werd bijgewoond door ongeveer 250 personen.

3.2 Onderzoeksprojecten

Sociale banden slavenbevolking Suriname (tweede helft 19^e eeuw).

In samenwerking met het Archief van de Evangelische Broedergemeente in Suriname wordt een meerjarig project uitgevoerd onder de titel *Sociale banden slavenbevolking Suriname*. Inmiddels zijn al 5 verschillende publicaties verschenen, gebaseerd op de catalogi A, B, C & D uit het zendingsgebied Charlottenburg en één uit het zendingsgebied Paramaribo (A). In 2012 werd het onderzoek naar Catalogus Paramaribo-B afgerond..

De Duitse missionarissen van de Evangelische Broedergemeente die in opdracht van Nikolaus Ludwig von Zinzendorf (1700 - 1760) naar Suriname vertrokken voor zendingswerk hebben

hun resultaten in verschillende documenten vastgelegd. De kerkelijke levensloop van de doopkandidaten werd nauwkeurig beschreven. De persoonsgegevens werden in een afzonderlijk document verwerkt onder de titel *Catalogus der Negergemeine*. Elk van deze documenten heeft betrekking op een bepaalde periode van het zendingswerk. Het archief van de Evangelische Broedergemeente in Suriname is dan ook een belangrijke bron van informatie over de periode van de slavernij. Een van de onderzoeksaspecten is de vraag of de sociale banden zich na afschaffing van de slavernij hebben voortgezet. Het antwoord op deze vraag geeft inzicht in de wijze waarop slavengemeenschappen zich tijdens en na de slavernij hebben ontwikkeld. De gegevens kunnen nieuwe inzichten bieden in de geschiedenis van Suriname welke het mogelijk maakt om onder andere genealogieën op te maken.

Familienaam en verwantschappen van West-Indische immigranten in Suriname

Na de afschaffing van de slavernij in Suriname in 1863 besloot de toenmalige koloniale overheid arbeiders uit diverse Caribische eilanden waaronder St. Lucia en Barbados naar Suriname te halen om het arbeidstekort op de plantages op te vullen. Het merendeel van de arbeidsimmigranten is na de contractperiode niet teruggekeerd naar hun eilanden van herkomst en is opgegaan in de Surinaamse bevolking. Het betreft onder meer families als Marshall, Campbell, Cumberbatch, Sylvester, Braitwaite, Herewood, e.d.

Wie deze mensen waren, wat de beweegredenen waren voor hun komst naar Suriname, wat voor soort arbeid zij verrichtten, op welke plantages zij werkzaam waren, hun persoons- en andere relevante gegevens worden vervat in dit onderzoeksproject. Dit onderzoek is vorig jaar afgerond en er wordt naar subsidiemogelijkheden gezocht voor de publicatie. Een van de belangrijkste conclusies uit dit onderzoek is dat de arbeidsomstandigheden zeer slecht waren en dat het sterftecijfer, zowel onder de volwassenen alsook de kinderen heel hoog was. Onderzoekers: drs. R. Dors en prof. H. E. Lamur en mr. N. Boldewijn

Hoe maak ik mijn stamboom?

Medio 2011 is een aanvang gemaakt met het project *Hoe maak ik mijn stamboom*. Dit project wordt onder supervisie van drs. R. Dors, wetenschappelijk onderzoeker bij het NiNsee, uitgevoerd door Dana Saxon, masterstudent aan de Universiteit van Amsterdam. Het doel van dit project was om gedurende een jaar een tiental jongeren te begeleiden bij het opmaken van hun stamboom en hen daarbij de vaardigheden bij te brengen voor het uitvoeren van genealogisch onderzoek. Het NiNsee beschikt over een aantal databanken waarin informatie over voorouders van Surinaamse origine te vinden is. In het kader van dit onderzoeksproject werd nauw samengewerkt met de Stichting voor de Surinaamse Genealogie en het Nationaal Archief in Den Haag. Door de sluiting van NiNsee is het project vroegtijdig beëindigd.

EuroTast

Euro Tast is een samenwerkingsverband van Europese, Amerikaanse en Caribische instituten, dat het spoor volgt van Afrikaanse slaven die naar Amerika werden verscheept. Via DNA-analyse van opgegraven botten zal geprobeerd worden de hiaten te dichten in de kennis over de Trans-Atlantische slavenhandel. Het is voor het eerst dat op zo'n grote schaal met nieuwe technieken wordt gekeken naar de slavernij. Tot nu toe lag de nadruk vooral op historisch onderzoek.

In vooral de 18^e en 19^e eeuw werden miljoenen Afrikanen gevangen genomen en als slaven verkocht in de Amerika's waar de eigenaren van vooral suiker- en tabaksplantages goedkope arbeidskrachten zochten die bestand waren tegen ziekten en zware arbeid. De Trans-Atlantische slavenhandel staat bekend als de grootste deportatie uit de wereldgeschiedenis. Tussen de 11 en 14 miljoen Afrikanen werden als slaaf verhandeld; miljoenen stierven op zee. Met alleen historisch onderzoek is geen volledig beeld te verkrijgen van de slavenperiode. De registers uit die tijd zijn onvolledig en fragmentarisch. Zo staat in de registers alleen de haven van waaruit de slaven vertrokken, in plaats van hun etnische of geografische afkomst. Het idee is dat te achterhalen via DNA-onderzoek. Aan het onderzoek nemen deel: Universiteiten van Kopenhagen, Porto, Leiden, Santiago de Compostela, Bristol, Hull, York, de Université Paul Sabatier te Toulouse, French National Center for Scientific Research (CNRS) te Parijs, het NiNsee, het International Slavery Museum te Liverpool en het Museum of London Docklands, University of North Carolina en de Emory University te Atlanta, het Saint Eustatius Center for Archeological Research en het Saint Martin Archeological Research Center. Aan het project doen niet alleen archeologen en geschiedkundigen mee, maar ook genetici en sociologen. Namens het NiNsee namen deel aan het project dr. A. Cain, dr. F. Dragtstein en dr. A. Bijnaar.

Encyclopedia of Afro-European Studies

Sinds 2011 wordt er hard gewerkt aan de voorbereidingen van een online multimediale "*Encyclopedia of Afro-European Studies*". Het is een initiatief van dr. Marta Sofia Lopez Rodrigues van de Universidad de Leon (Spanje), en het is de bedoeling in de encyclopedie aandacht te besteden aan een reeks onderwerpen die gerelateerd zijn aan de aanwezigheid van Afro-afstammelingen in een Europese context, van de Atlantische kusten tot en met het Ural gebergte. Er doen naast Nederland diverse andere Europese landen mee zoals het Verenigd Koninkrijk, Finland, Rusland, Italië, Spanje en Duitsland die allen voor deze encyclopedie lemmas gaan maken over een aantal bijzondere, succesvolle of omstreden personen en thema's uit de Afrikaanse diaspora die een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan de westerse samenleving waar ze deel van uitmaken. Het gaat om Afro-Europese schrijvers en kunstenaars, maar ook om belangrijke historische figuren, sociale en politieke bewegingen, en de geschiedenis van de Afro-aanwezigheid in specifieke landen.

Het jaar 2011 was door de VN uitgeroepen tot het jaar van de mensen uit de Afrikaanse Diaspora. Binnen de groep Afro-Europeans werkt een groot aantal Europese universiteiten samen. Voor Nederland wordt de coördinatie gedaan door prof. dr. Gloria Wekker van de Universiteit Utrecht, samen met een redactieraad bestaande uit dr. Aspha Bijnaar (NiNsee), dr. Dienke Hondius (VU), dr. Guno Jones (VU) en dr. Sabrina Marchetti (Universiteit van Florence). Criteria voor het opnemen van een persoon is dat hij/ zij Afrikaans is, of van Afro afkomst; dat hij/zij gedurende een significant aantal jaren in Nederland woont of gewoond heeft en dat zijn/haar werk bijgedragen heeft aan de uitwisseling en kruisbestuiving van culturen. Het project wil een levendige en informatieve site produceren en is dus voorstander van het bijvoegen van didactisch materiaal: beelden, muziek, documentaires, extracten uit belangrijke teksten etc.

Erfgoedbeheer van plantage te Curaçao

Dit is een onderzoek naar de wijze waarop natuurbeheer geïntegreerd wordt in het erfgoedbeheer rond landgoederen. Onderzoeker is Wendeline Flores, stagiaire van de Vrije Universiteit. In de Verenigde Staten bijvoorbeeld gebeurt dit ook bij voormalige plantages.

Recentelijk is ook op de Nederlandse Antillen een initiatief ontwikkeld om te komen tot een combinatie van natuur- en erfgoedbeheer op voormalige plantages. Meer in het bijzonder gaat het dan om de nominatie van plantages op Curaçao voor de werelderfgoedlijst van de Unesco. Teneinde te kunnen beoordelen of de plantages op Curaçao zich lenen voor een vergelijking met Nederlandse landgoederen, zou een verkennend onderzoek worden gedaan.

Het onderzoek moet resulteren in een verslag waarin een goed afgewogen beoordeling wordt gegeven van de mogelijkheden het plantagelandschap op Curaçao te betrekken bij het internationale onderzoek naar landgoederen en natuurbeheer.

Onderzoekers: Aspha Bijnaar, Wybren Verstegen (VU), Wendeline Flores (stagiare VU)

Rebelse slavinnen. Een zoektocht naar vrouwelijke slaven die onverschrokken slavernij aan de kaak stelden

Vrouwelijke slaven hebben zich stelselmatig verzet tegen de slavernij, waardoor ze als rebelse slavinnen gezien kunnen worden. Maar wat de Trans-Atlantische slavernij heeft betekend voor de tot slaaf gemaakte is vooral belicht vanuit het perspectief van de mannelijke slaaf. Het verzet dat slaven pleegden om hun onvrede over het systeem te uiten, is vooral een verhaal van mannelijke helden. In dit onderzoek wordt de rol van vrouwelijke helden onderzocht. De onderzoeksresultaten zijn verwerkt tot een theaterstuk. Het onderzoek wordt uitgevoerd door dr. A. Bijnaar.

Van Delmina naar Paramaribo

Dit onderzoek richt zich op aankoop, verkoop en vervoer van Afrikanen van Delmina (Ghana) naar Paramaribo. Het uitgangspunt is een logboek van een slavenhaler. Aangevuld met de correspondentie van de vertegenwoordigers van de West Indische Compagnie en de bestuurders in Suriname worden details belicht die in de bekende slavernijstudies minder aandacht krijgen. Het doel van dit onderzoek is nuancering van de denkbeelden over de 'Middle passage' (de overtocht van Afrika naar de Amerika's). Het onderzoek werd uitgevoerd door dr. F. Dragtenstein.

Berichtgeving over de (post-)militaire periode in Suriname (1980-1992)

Drs. Ellen de Vries onderzoekt in het kader van haar promotie aan de Universiteit van Amsterdam de berichtgeving over de (post-)militaire periode in Suriname (1980-1992) in Nederlandse en Surinaamse media tijdens de nasleep en tegen de achtergrond van het dekolonisatieproces. Met het onderzoek wil De Vries een bijdrage leveren aan de geschiedschrijving over Suriname en de rol van de media in deze episode. De studie is niet alleen van belang voor de persgeschiedenis van Suriname, maar evenzeer voor het verkrijgen van inzicht in het functioneren van de Nederlandse journalistiek. Het proefschrift zal worden bewerkt tot een handelseditie, die toegankelijk is voor een groot publiek. Gedurende het onderzoek zullen bevindingen gepubliceerd worden in wetenschappelijke tijdschriften, vakbladen en/of publicatiebladen. Het onderzoek wordt deels gefinancierd door het NiNsee.

Historische romans en het slavernijverleden

In het publieke debat wordt er vaak naar historische romans verwezen voor het verdedigen van bepaalde standpunten. Het gaat bijvoorbeeld om romans van succesvolle Surinaamse

en Antilliaanse auteurs zoals Cynthia McLeod, John de Bye, Frank Martinus Arion en Carel de Haseth, die het Nederlandse slavernijverleden levend gemaakt hebben. De auteurs van het genre historisch roman worden als autoriteiten beschouwd en gebruikt in allerlei argumentatieve en meningsvormende debatten.

Terecht kan de vraag gesteld worden of historische romans een rol, en zo ja welke, vervullen in de beeldvorming over het slavernijverleden. Of vervullen historische romans ook een informatieve functie in het overdragen van feiten en gebeurtenissen uit de slavernijperiode? Welke specifieke rol is voor dit genre weggelegd in de canonisering van de Caraïbisch-Nederlandse geschiedenis? En welke rol en functie hebben zij in de hedendaagse discussie over de doorwerking van het slavernijverleden in het algemeen én in de persoonlijke beleving van de nazaten van tot slaafgemaakte Afrikanen in het bijzonder?

Het onderzoek wordt uitgevoerd door drs. J. Rijssen en drs. L. Nankoe deels met financiële steun van het NiNsee.

3.3 Publicaties

New perspectives on slavery and colonialism in the Caribbean (februari 2012)

Deze bundel bevat artikelen die gegroepeerd zijn in drie hoofdthema's. Het eerste thema heeft betrekking op het instituut van slavernij. Het tweede thema is het verzet tegen slavernij. Het derde thema betreft de erfenis van slavernij in verschillende vormen. Diverse artikelen leveren nieuwe onderzoeksvragen met betrekking tot deze thema's. Daarom hebben de auteurs gekozen voor de titel: *New perspectives on slavery and colonialism in the Caribbean*. De reader is geredigeerd door Marten Schalkwijk en Stephen Small en gefinancierd door het NiNsee. Marten Schalkwijk is hoogleraar aan de Anton de Kom Universiteit in Suriname. Stephen Small is hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en de University of California, Berkeley.

Catalog Paramaribo B (april 2012)

In het meerjarige onderzoeksproject *Sociale banden slavenbevolking Suriname* is in 2012 de zesde catalogus gepubliceerd: Paramaribo-B. In de gebieden buiten Paramaribo hebben de zendelingen van de Evangelische Broeder Gemeente gewerkt onder groepen die in meerderheid uit tot slaafgemaakten bestonden en hoofdzakelijk landbouwwerkzaamheden verrichtten. Dat lag volstrekt anders in Paramaribo, waar slaven en vrije personen (blank en zwart) woonden, die verschillende beroepen uitoefenden. Daar komt bij dat een grote minderheid van de bevolking die in Paramaribo woonde in Afrika was geboren. Ook in dit opzicht onderscheidde de bevolking in Paramaribo zich van de samenlevingen in de districten. In de studies over Paramaribo is onderzocht of de heterogene structuur van de stadsbevolking zich weerspiegelde in de kerkgemeente. Over de rol van zwarte eigenaars is nog weinig gepubliceerd. De onderzoekers hebben dit thema behandeld in het licht van het debat over de zwarte slaveneigenaren tijdens de slavernij in Amerika. Ook de import van Afrikanen na het verbod op de slavenhandel wordt aan de orde gesteld. De onderzoekers besteden ook aandacht aan de doorwerking van Afrikaanse cultuurelementen in Suriname.

African Diaspora: a legacy of resistance and emancipation (mei 2012)

Dit boek, is een verzameling van negentien artikelen geschreven door internationale deskundigen afkomstig uit Spanje, Duitsland, Portugal, Zwitserland, België, de Verenigde

Staten, Canada, Chili, Mexico, Colombia, Brazilië, Cuba en Aruba. De auteurs behandelen diverse onderwerpen uit het slavernijverleden, zoals emancipatie, de culturele erfenis, het verzet, maar ook hedendaagse thema's als racisme. Het boek is uitgegeven door het Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis – NiNsee; Fundación Universitaria Claretiana – FUCLA; Universidad del Valle, Colombia. p. 498.

Living History. The Legacy of slavery in the Netherlands (oktober 2012)

Terwijl de Nederlandse slavenhandel en slavernij ruim de aandacht trekken, is de erfenis van de slavernij in Nederland grotendeels verwaarloosd. Prof. Dr. Stephen Small, hoogleraar Nederlands slavernijverleden en erfenis aan de Universiteit van Amsterdam, biedt enkele voor historisch onderzoek en dataverzameling over de erfenis van de slavernij in Nederland.

Vragen waar Small op ingaat zijn: Wat zijn de belangrijke vragen die moeten worden gesteld over de erfenis van de slavernij in Nederland?, Wat is de relatie tussen academisch en community onderzoek en inzicht?, Welke voordelen kunnen worden gehaald uit internationale vergelijkingen? En wat heeft moraliteit te doen met deze vragen?

3.4 Papers en artikelen

Onderzoekers van het NiNsee hebben het afgelopen jaar een aantal wetenschappelijke artikelen en papers voor internationale symposia geschreven. Hierbij een kort overzicht:

Dr. Martha Machado: Introduction to the book: *African Diaspora: a legacy of resistance and emancipation* (2012) Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis – NiNsee; Fundación Universitaria Claretiana – FUCLA; Universidad del Valle, Colombia. pag. 31 – 57.

Dr. Martha Machado: “*Cultura material e historia cultural: culturas, mitos y esculturas sagradas en el litoral Pacífico colombiano*”. In *African Diaspora: a legacy of resistance and emancipation* (2012). Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis – NiNsee; Fundación Universitaria Claretiana – FUCLA; Universidad del Valle, Colombia. pp. 253 – 281.

Dr. Martha Machado: “*Memoria estética de la diáspora africana en el sistema religioso del Canto de Jai del pueblo indígena chocó*”. In Olga Restrepo Forero (editora) *Ensamblados en Colombia*. Universidad Nacional de Colombia (forthcoming).

Dr. Martha Machado: “*Cultural encounters between Africa and America: Aesthetic memories of African Diaspora in Colombia*”. Summer workshop Africans and their Connection in the Americas, June 21st to 22nd, York University (Canada).

-(ZIJN ER OOK ARTIKELEN VAN ANDERE MEDEWERKERS ??)

4. EDUCATIE

Het NiNsee wil de belangstelling voor en de kennis over het slavernijverleden bij het Nederlandse publiek vergroten. Hiervoor is het nodig nieuwe leermodules en educatieve programma's voor het basisonderwijs, vmbo en voortgezet onderwijs te ontwikkelen.

Langzamerhand weten onderwijsinstellingen van diverse niveaus de weg naar het NiNsee te vinden. De laatste school, de Europese school uit Bergen, heeft het NiNsee op dinsdag 5 juni bezocht.

4.1 Educatieve modules

Dynamisch Erfgoedonderwijs in Nederland

Het NiNsee heeft in samenwerking met de Erasmus Universiteit en het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) het onderzoeksprogramma *Dynamisch Erfgoedonderwijs in Nederland* opgezet. De recente benadering van erfgoed heeft implicaties voor het leren over het verleden. *Dynamisch erfgoedonderwijs* heeft als doel om cultureel en historisch besef onder jongeren te bevorderen door een kritische reflectie op materiële en immateriële overblijfselen uit het verleden. Leerlingen worden gestimuleerd om - met respect voor historische feiten - deze representaties van het verleden vanuit verschillende perspectieven uit te leggen. Langs deze weg krijgen zij inzicht in de redenen waarom het verleden door groepen en individuen in de loop der tijd anders kan worden beleefd, gearticuleerd en geïnterpreteerd.

In dit project wordt dynamisch erfgoedonderwijs ontworpen voor het onderwerp trans-Atlantische slavenhandel en slavernij. In een ontwerpteam, dat wordt bijgestaan door een adviesraad, worden twee educatieve modules ontworpen voor een digitale leeromgeving, bedoeld voor Nederlandse en Europese leerlingen (13-15 jaar). Disseminatie van deze dynamische benadering voor docenten en educatieve medewerkers vindt plaats via nieuwsbrieven, publicaties in vakbladen en trainingen.

Een project dat beoogt een bijdrage te leveren aan een op wetenschappelijke inzichten (NWO-meerwaarde) gebaseerde realisatie van dynamisch erfgoedonderwijs.

Supervisor: prof. dr. Maria Grever, projectleider: dr. Stephan Klein.

4.2 Lespakket Discriminatie en beeldvorming van zwarte vrouwen en mannen

VN Jaar voor mensen van Afrikaanse herkomst

De Verenigde Naties heeft 2011 uitgeroepen tot het Internationaal Jaar voor Mensen van Afrikaanse Afkomst. E-Quality/Aletta Jacobs Instituut, kenniscentrum voor emancipatie, gezin en diversiteit, en het Nationaal Instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis (NiNsee) hebben in dit kader besloten om een gezamenlijk lespakket te ontwikkelen voor groep 6-8 van de basisschool. Het lespakket biedt scholieren kennis over discriminatie en beeldvorming van zwarte vrouwen en mannen in heden en verleden en over de zichtbaarheid van deze groep in de huidige samenleving. Dit lespakket is opgebouwd uit verschillende modules waaruit leerkrachten een keuze kunnen maken bij het voorbereiden van hun lessen. Voor de leerlingen zijn er speciale werkbladen met vragen en opdrachten.

Aspha Bijnaar, Maria Karg, Gerla Opheim (E-Quality/Aletta Jacobs Instituut)

4.3 Lezingen en debatten

Net als voorgaande jaren werden gedurende 2012 diverse lezingen, symposia en debatten gehouden. Bijgaand een kort overzicht:

Het ontstaan en de ontwikkeling van de Surinaamse keuken

Heri-heri met bakkeljauw, moksi alesi, pindasoep, okersoep. Dit zijn typisch Surinaamse gerechten, die voortkomen uit de Afro-Surinaamse keuken en veelal hun oorsprong hebben in de keuken van de tot slaafgemaakten.

Dr. Otmar Buyne hield op vrijdag 2 maart een inleiding over het ontstaan en de ontwikkeling van de Afro-Surinaamse keuken vanaf de periode van de slavernij. Otmar Buyne is psychiater en auteur van verschillende kookboeken.

Cultureel erfgoed als strijdmiddel voor erkenning

De Surinaamse cultuurhistorische realiteit is een samengaan van Indiaans, Afrikaans en Nederlands cultureel erfgoed. Dichter/schrijver Ludwich van Mulier doet in zijn boek *Jana* (een bloemlezing van proza en poëzie), een poging om verschillende aspecten van kennis en bewustzijn van de eigen cultuur een betekenis te geven in de overlevingsstrijd van de indiaanse cultuurgroep; de oorspronkelijke bewoners van de Amerika's. Aan de orde komen de bevrijding van de Surinaamse letterkunde, het hanteren van muziek als strijdmiddel tegen racisme, de overlevingsstrijd van de indianen en de parallellen met de emancipatiestrijd van de Afrikaanse Surinamers. Ludwich van Mulier, is sinds 1999 voorzitter van het Surinaams Dichters- en Schrijvers Genootschap (SDSG) en momenteel hoofdredacteur van het internetperiodiek Braamspunt.

Afro-Amerikaanse schrijvers en emancipatie

Patricia Muñoz Cabrera heeft onderzoek gedaan naar de wijze waarop zwarte vrouwen in het verleden en in de jaren '80 in de literatuur worden gepresenteerd. Gebruikmakend van het werk van twee bekende zwarte schrijfsters, Toni Morrison en Gayl Jones vertelt zij in haar lezing op vrijdag 9 maart over de emancipatie van zwarte vrouwen in de literaire wereld. Patricia Muñoz Cabrera PhD (Chili) woont sinds 2000 in Nederland en is gepromoveerd in Talen en Literatuur aan de Université Libre de Bruxelles in België. Patricia is lid van de onderzoeksgroep Gender, Knowledges and Wisdom (SAGES) aan dezelfde universiteit.

Op zoek naar mijn voorouders

Zaterdag 12 mei verzorgde de Stichting voor Surinaamse Genealogie in samenwerking met het NiNsee een lezing met tips voor het onderzoek naar slavenvoorouders. Onderzoeker Denie Kasan, vertelde over zijn onderzoek waarbij hij aantoonde dat de combinatie van bepaalde genealogische bronnen ertoe kunnen leiden dat ook de verste slavenvoorouder achterhaald kan worden.

Wie is uw vader, wie is uw moeder? Surinaamse familiegeschiedenissen uitgedplozen.

Op verzoek van de vereniging Het Surinaams Verbond heeft Ruth Dors een lezing over genealogie verzorgd. In tegenstelling tot vroeger gaan steeds meer mensen van Surinaamse origine op zoek naar hun afkomst en herkomst. Stamboomonderzoekers hopen op deze wijze hun familiegeschiedenis te schrijven en antwoord te kunnen krijgen op vragen als: Waar kom ik vandaan, wie waren mijn voorouders, wat voor leven hebben zij gehad, wat kan ik ervan leren, hoe ontleen ik mijn identiteit daaraan?

Drs. Ruth Dors is socioloog en als wetenschappelijk onderzoeker verbonden aan het NiNsee. Ze verricht onderzoek naar het zendingswerk van de Evangelische Broedergemeente onder de

Slavenbevolking van Suriname..

4.4 Gastcolleges

Amsterdam en de geschiedenis van 'ras', slavernij en slavenhandel

In de periode 27 februari – 15 april 2012 heeft dr. Aspha Bijnaar colleges gegeven aan de Vrije Universiteit van Amsterdam ter vervanging van docent dr. Dienne Hondius, die wegens ziekte deze colleges niet kon voortzetten. Het betrof colleges aan derde en vierdejaars studenten Geschiedenis. Bijnaar is ingegaan op de sociale en persoonlijke levens van slaven en heeft ook aandacht besteed aan de erfenis van het Nederlandse slavernijverleden.

4.5 Gastlessen

In 2012 heeft drs. Maria Reinders-Karg enkele gastlessen verzorgd op het ROC Gaasterland. Het betrof gastlessen voor studenten van de opleiding pedagogisch medewerker. Tijdens de gastlessen werd uitgebreid ingegaan op het Nederlands slavernijverleden. Met de vergaarde informatie ontwikkelden de studenten een presentatie over het Nederlands slavernijverleden, die uitgevoerd werd voor groep 7/8 van de basisschool OBS Mobiel.

4.6 Workshops

S.O.A.P. Box

S.O.A.P. Box was een maandelijkse bijeenkomst voor en door jongeren die de puzzelstukjes bij elkaar legt van het Nederlands kolonialisme en alle do's en don'ts van de Afro-diasporakunst bespreekbaar maakt. S.O.A.P. box richtte zich op literatuur, hiphop-cultuur, theater, film, fotografie en de Nederlandse journalistiek als erfenis. Verder probeerden ze de trans-Atlantische slavenhandel en het Nederlands kolonialisme bespreekbaar te maken. Sinds 2010 biedt het NiNsee jongeren een plek om bezig te zijn met hun identiteit, onder elkaar bepaalde onderwerpen te bespreken en met elkaar in discussie te gaan.

In dit kader werden speciale kunstworkshops voor jongeren georganiseerd. De workshops beogen bij te dragen aan de verdere emancipatie van Afro-Nederlandse jongeren. Gedurende drie weken kreeg een groep jongeren uit Amsterdam Zuidoost de mogelijkheid om van hun verschillende verhalen één geheel te maken. Wat maken zij mee, waar heeft dit zijn oorsprong en hoe verandert hun vertelling de loop van de andere verhalen uit de buurt? Aan de hand van de workshops zullen zij hier antwoord op geven.

Inheritage School: Opvoeding

Wat is jouw cultureel erfgoed en hoe ga jij ermee om? Hoe gaan we om met elkaars verschillen, hebben we meer overeenkomsten dan verschillen? Dit zijn vragen waar IMA-GIN in samenwerking met NiNsee tijdens de Inheritage School antwoord op probeert te krijgen door middel van lezingen, gesprekken, debatten, gezamenlijk kijken en luisteren naar muziek, dans, films en documentaires.

Inheritance School is bedoeld om met elkaar een positieve beweging teweeg te brengen binnen onze steeds harder wordende samenleving. Het is een maandelijkse bijeenkomst dat in het leven is geroepen door de jongeren van IMA-GIN.

Op 18 februari 2012 vond een bijeenkomst plaats met als thema '*Opvoeding*'. Wát is een goede opvoeding? Hoe ben jij opgevoed? En hoe heeft jouw opvoeding bijgedragen tot wie jij vandaag de dag bent? zijn vragen die aan bod kwamen.

4.7 MuseumApp

In 2012 is een virtuele wandelroute voor de smartphones ontwikkeld. In 2012 zijn 2 routes online gezet in de MuseumApp. Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met 7 Scenes. Amsterdam vervulde een belangrijke rol tijdens de bloeiperiode van de trans-Atlantische slavenhandel en slavernij. Zo was de Amsterdamse kapitaalmarkt betrokken bij de financiering van de slavenplantages in het Caribische gebied. Verschillende monumentale gebouwen in Amsterdam herinneren aan die rol, bijvoorbeeld de Amsterdamse beurs en de vele suikerraffinaderijen in Amsterdam. De virtuele route is een wandeltocht die voert langs deze historische gebouwen. De routes zijn gebaseerd op het project *Amsterdam en Slavernij*, de audioroute *Madretsma* en de *Slavenroutes* van het NiNsee.

4.8 Amsterdam en Slavernij

In 2012 is de folder *Amsterdam en slavernij* door het NiNsee vertaald in het Engels. De folder is een initiatief van Kenneth Renfrum en de stichting Amsterdams Centrum 30 juni – 1 juli en ontwikkeld door prof. Alex van Stipriaan (Erasmus Universiteit/Tropenmuseum). Amsterdam is al eeuwen de belangrijkste stad van Nederland. De slavernij heeft daaraan bijgedragen. De slavenhandel en daarmee de slavernij zijn heel belangrijk geweest voor de economie. De producten die daarmee werden verbouwd, vooral suiker en koffie, het geld dat werd verdiend en de levensstijl die erbij hoorde maakten Amsterdam eeuwen geleden al tot een trendy stad. Tegelijkertijd zijn hier veel beslissingen genomen die het leven van tot slaafgemaakten in de koloniën beïnvloedde. Tegelijk is Amsterdam ook altijd de stad geweest waar de meeste slaven en later hun nazaten terecht kwamen als ze hun nieuwe vaderland verlieten.

4.9 Mocca Cultuureducatie

In het voorjaar van 2012 heeft het NiNsee deelgenomen aan de beurs van Mocca Cultuureducatie in Amsterdam Oost die werd gehouden op 28 maart in het Q-Musicgebouw. Mocca is een Amsterdams expertisenetwerk voor cultuureducatie. Het brengt het cultuureducatief aanbod in kaart en brengt scholen en aanbieders van cultuureducatieve projecten bijeen. Het is een uitstekend platform voor het NiNsee om haar lesmodules en lespakketten onder de aandacht van een groot aantal scholen en leerkrachten te brengen.

5. DOCUMENTATIE

NiNsee is een kennisinstituut. Alles valt en staat met wetenschappelijk onderzoek. Maar hoe breng je het wetenschappelijk onderzoek en het slavernijverleden onder de mensen? Wetenschap en geschiedenis is al heel gauw stoffig, maar dat hoeft het absoluut niet te zijn. Niet als je de geschiedenis en al het onderzoek tot leven brengt in frisse tentoonstellingen, theaterstukken, evenementen, debatten, film en met behulp van digitale media. NiNsee moet het slavernijverleden aan de mensen laten voelen. NiNsee gaat met de tijd mee! Zonder daarbij het verleden uit het oog te verliezen.

5.1 Online platform Afrikaanse Diaspora

In 2012 is een denktank van hoogopgeleide jongeren in het leven geroepen om een online platform op te zetten rond 3 peilers Knowledge, Career en Lifestyle vanuit 'black history' en 'black culture'. Het is de bedoeling dat dit platform een ontmoetingsplaats wordt waar jongeren uit de Afrikaanse Diaspora in Nederland alles kunnen vinden rond hun eigen cultuur en geschiedenis. Hierbij valt te denken aan wetenschappelijke kennis vanuit een niet-eurocentrisch perspectief, films en documentaires die de 'mainstream' media in Nederland niet halen, maar ook 'black pop culture', columns, crossover muziek en 'high brow' evenementen voor en door zwarte jongeren in Nederland.

Voor het NiNsee is dit een manier om wetenschappelijke kennis levend te maken en onder de aandacht te brengen van een jongere doelgroep. De denktank bestaat uit Vanessa Vijzelman (NiNsee), Tosca Vrede, Simone Zeefuik (Re:Definition/ SOAP Box), Vernon Eugenia (ASAH), Egbert Alejandro Martina (PLUG), Mara Michels (Inspirational Network), Millroy Williams (SID Magazine), Hodan Warsme (ZAM), Earl Longwood (dichter/ historicus), Ruthly Seymeson (communicatiewetenschapper) en de New Urban Collective.

5.2 Nationale website slavernijverleden

Op initiatief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is het NiNsee in 2012 begonnen met de ontwikkeling van een website over het Nederlandse slavernijverleden en haar erfenis. Deze website, met een sterk educatieve doelstelling moet alle andere websites over dit onderwerp 'overbodig' maken. De nieuwe website wil de bezoeker vanuit educatief uitgangspunt zo breed mogelijk informeren over deze passage uit de geschiedenis. De bezoekers zullen kennis nemen van hun vaderlandse verleden, maar zich ook bewust worden van de erfenis van de slavernij, zoals racisme en discriminatie.

6. HERDENKINGEN

Het NiNsee heeft een leidende rol in een aantal herdenkingen rondom het slavernijverleden. In dit kader organiseerde het NiNsee de nationale 1 juli-herdenking in het Oosterpark te Amsterdam en de Tula- dag op 17 augustus ter herdenking van de grote slavenopstand op Curaçao in 1795. Ook biedt het NiNsee ondersteuning aan maatschappelijke organisaties die op dit terrein bezig zijn. Door de sluiting van het NiNsee heeft de Tula-herdenking vorig jaar geen doorgang gevonden.

6.1 1 juli-herdenking

Op 1 juli 1863 werd in Suriname en de Nederlandse Antillen de slavernij afgeschaft. Dit wordt herdacht tijdens de nationale 1 juli-herdenking bij het slavernijmonument in het

Oosterpark te Amsterdam. Toespraken worden onder meer gehouden door minister-president Mark Rutte, de burgemeester van Amsterdam, Eberhard van der Laan en de voorzitter van het NiNsee, Eddy Campbell. Daarna worden kransen gelegd ter nagedachtenis aan de honderdduizenden mannen, vrouwen en kinderen die omkwamen tijdens de slavernij. De muziek werd verzorgd door Berget Lewis, die op prachtige wijze het nummer *Zwart-Wit* (oorspronkelijk van Frank Boeijen) vertolkte.

6.2 Ketu Koti Festival

Na de formele herdenking wordt in het Oosterpark met financiële ondersteuning van de gemeente Amsterdam het Ketu Koti festival gehouden. Het festival is een groot cultureel festijn met optredens van populaire artiesten, culturele muziek- en dansgroepen, theater, kinderactiviteiten en debatten. Verder is er een veelvoud aan kraampjes met exotische gerechten, dranken en souvenirs. Het festival werd vorig jaar bezocht door ruim 40.000 bezoekers.

6.3 Herdenkingsjaar 2013

De slavernij werd in de Nederlandse koloniën in de West op 1 juli 1863 afgeschaft. In 2013 herdenken wij dat 150 jaar geleden de Nederlandse slavernij is afgeschaft. Het NiNsee had een groot aantal samenhangende activiteiten in het herdenkingsjaar gepland. De subsidiestop en de daarmee samenhangende consequenties voor het NiNsee hebben een dikke streep gehaald door de meeste voornemens. Dankzij de betrokkenheid van de gemeente Amsterdam kunnen in ieder geval de herdenking en de viering op 1 juli doorgang vinden. De bijdrage van de gemeente Amsterdam maakt het daarnaast ook mogelijk om via particuliere fondsen gelden te genereren om zowel de viering als het festival, juist met het oog op het bijzondere herdenkingsjaar, inhoudelijk en programmatisch uit te bouwen.

De activiteiten van het NiNsee in 2013 zijn:

- Nationale slavernij herdenking en viering op 1 juli in het Amsterdamse Oosterpark;
- Het Ketu Koti Festival (i.s.m. De Vries Producties en 529MediaProductions);
- Het kunstproject Art in Public (i.s.m. Felix de Rooy);
- De theaterparade Human Zoo (i.s.m. Jürgen Raymann en Raymi Sambo);
- Het toneelstuk Rebelse Vrouwen (i.s.m. Bijlmer Parktheater);
- De digitale Slavernijroute (i.s.m. 7Scenes);
- De nationale website slavernijverleden (op initiatief van het ministerie van BZK);
- Een lezingencyclus (i.s.m. het John Adams Institute);
- Het internationale symposium 'Cultureel Trauma' (i.s.m. Forum, de Vrije Universiteit en het Menasseh Ben Israel Instituut).

7. OVERIGE ACTIVITEITEN

7.1 Voorlichting en promotie

Website

NiNsee beschikt over een website met een heldere navigatiestructuur en een frisse uitstraling. In 2012 werd verder gewerkt aan de verbetering van de website. Gewerkt werd aan applicaties zoals:

- een digitale kennisbank, een overzicht waar boeken, geschriften en andere documenten over het Nederlandse slavernijverleden opgeslagen liggen.
- Een web-blog

Digitale nieuwsbrief

De huidige nieuwsbrief, die elk kwartaal verschijnt, verslaat vooral NiNsee-activiteiten uit het recente verleden en kondigt activiteiten in de nabije toekomst aan.

De digitale nieuwsbrief is in 2012 drie keer verschenen. De laatste keer betrof het de Keti Koti editie met een compleet overzicht van alle evenementen rond Keti Koti 2012.

Social Media

NiNsee is actief op FaceBook, Twitter en LinkedIN. Op het gebied van social media is er veel gebeurd in 2012. NiNsee heeft het afgelopen jaar de social media strategischer ingezet. Hierdoor stegen de bezoekers op de FaceBook pagina en kreeg het NiNsee meer response en volgers op Twitter. Er wordt nu ook gebruik gemaakt van Tweet Deck en Tweeroid. Handige applicaties om de tweets beter bij te houden. Voor verkorte links werd er nog steeds bit.ly gehanteerd.

Ook heeft het NiNsee gebruik gemaakt van de nieuwe social media Pinterest en Instagram. Tijdens de Nationale Herdenking werden er foto's gemaakt met Instagram die gelijk werden getweet via @The_NiNsee op Twitter en op Facebook werden geplaatst voor een live verslaggeving via de social media. Instagram is een app op de smartphone of tablet waarmee je foto's kunt maken in retrostijl (zoals een polaroid) en deze met anderen kunt delen en gelijk kunt plaatsen op de social media. NiNsee heeft foto's die te maken hadden met de Trans-atlantische slavernij, Afrika en 'black culture' gebruikt om in de publiciteit te komen.

Persberichten

In 2012 zijn er vijf persberichten verstuurd, namelijk:

- * 'NiNsee houdt hoofd boven water' (30-03-2012), dit persbericht ging over de zoektocht naar andere financierders, waaronder KNAW.
- * 'NiNsee strijdt moedig verder' (31-05-2012), persbericht waarin de lobbystrijd van het NiNsee werd beschreven.
- * 'NiNsee sluit de deuren' (13-06-2012), persbericht waarin bekend werd gemaakt dat NiNsee fysiek gaat sluiten. Per 1 augustus werd het voltallige personeel ontslagen en alle tentoonstellingen afgebroken.
- * 'VU brengt Amsterdamse slaveneigenaren in beeld' (22-06-2012), persbericht in samenwerking met de Vrije Universiteit, het Stadsarchief Amsterdam en Amsterdam Museum over de onderzoekspresentatie van Dienke Hondius.
- * 'Premier Rutte aanwezig op 1 juli herdenking' (27-06-2012), persbericht over de nationale herdenking, waarin de aanwezigheid van Mark Rutte bevestigd wordt.

Radio-reportage: Amsterdamse slaveneigenaren in 1863

Dr. Aspha Bijnaar heeft deelgenomen aan een radio-reportage bij Radio 1 (26 juni 2012). Nooit eerder was er onderzoek gedaan naar de slaveneigenaren die in Nederland woonden ten tijde van de afschaffing van de slavernij in 1863. Dienke Hondius, docent geschiedenis van de

Vrije Universiteit Amsterdam, heeft samen met haar studenten en onderzoekers van het Nationaal Archief en het Stadsarchief Amsterdam het initiatief genomen dit wèl te doen. Bij de afschaffing van de slavernij in 1863 kregen de eigenaren van slaven in Suriname en de Antillen een financiële vergoeding. De slaven kregen niets; hun vrijheid liet nog tien jaar op zich wachten, waarin ze onder staatstoezicht moesten werken. Veel slaveneigenaren woonden niet op dezelfde plek als hun slaven in Suriname en de Nederlandse Antillen, maar lieten hun zaken regelen door vertegenwoordigers. Die afwezige eigenaren vormen een heel interessante groep: zij brengen de slavernijgeschiedenis, meestal gezien als iets dat ver weg en lang geleden heeft plaatsgevonden, terug in het hart van de Europese steden. Bij hen lag een belangrijk deel van het initiatief en de besluitvorming over investeringen: in plantages, scheepsbouw, verzekeringen en scheepsbevoorrading, beveiliging en geestelijke verzorging. Voor Nederlandse families en firma's werd het vanaf het begin van de negentiende eeuw duidelijk dat er aan de slavenhandel en slavernij eens een einde zou komen; de discussies in Frankrijk en Engeland bereikten ook Nederland. Er waren dan ook nogal wat handelaren en eigenaren die hun aandelen, belangen en slaven hadden verkocht of opgegeven in de periode voorafgaand aan het einde van de slavernij. De onderzoekers willen deze ontwikkelingen in meerdere kaarten zichtbaar maken. Zij hopen dat de huidige gebruikers, eigenaars of passanten van deze adressen hieraan willen meewerken door hun kennis te delen over de vorige bewoners. Zo kan een completer beeld tot stand komen van het tot nu toe nog zo weinig zichtbare Amsterdamse slavernijverleden.

7.2 Samenwerkingsprojecten

Cabaret-musical *Ons kent ons*

Het NiNsee leverde een financiële bijdrage aan de totstandkoming van *Ons Kent Ons*, een cabaret-musical over de huidige situatie in Nederland, het land met een slavernijverleden, waarin kleuren, vooral zwart en wit, een rol spelen. Een kritische voorstelling met spel, zang, muziek en beweging. De makers zijn Hollandse nieuwelingen met een Surinaamse achtergrond. Zij kijken terug, vooruit en naar vandaag. De tekst is van Thea Doelwijt, composities van Harto Soemodihardjo en Kenneth Herdigein is de regisseur. De acteurs waren: Lucinda Sedoc, Maikel van Hetten en Adeiye Tjon (zoon van de in 2010 overleden Henk Tjon, samen met Thea Doelwijt oprichter van het Doe-theater in Suriname).

Black History Month

De Association of Students of African Heritage (ASAH) organiseerde, met financiële steun van het NiNsee, in februari 2012 de lustrumeditie van Black History Month (BHM). Het is namelijk al weer de vijfde keer dat ASAH dit evenement organiseert. NiNsee sponsort deze bijeenkomst jaarlijks.

Dit jaar lag de nadruk op de bijdrage die zwarte mensen hebben geleverd aan de ontwikkeling van Europa in economisch, sociaal en cultureel opzicht. Het thema van BHM 2012 luidde: *Celebrating Black Presence in Europe*. Op de eerste dag was de aandacht voornamelijk gericht op de periode voordat Europese grootmachten Afrika en een groot deel van de rest van

de wereld onder elkaar verdeelden op de periode na de dekolonisatie.

Op de tweede dag lag de focus op de hedendaagse realiteit van zwarte mensen in Europa. In de huidige politiek wordt de laatste tijd steeds vaker geroepen dat (nakomelingen van) migranten die zich misdragen of geen economische bijdrage leveren terug moeten naar hun land van herkomst. ASAH wil tegenwicht bieden aan deze roep door na te gaan welke bijdrage mensen met Afrikaanse roots leveren in de hedendaagse maatschappij. In een paneldiscussie werd dit onderwerp behandeld vanuit sociaal, cultureel en economisch perspectief.

ASAH is een studentenvereniging, die is opgericht voor en door studenten die hun roots direct of indirect kunnen herleiden naar Afrika en voor degenen die affiniteit hebben met het Afrikaanse continent. Gedurende het BHM event wordt er nadrukkelijk aandacht besteed aan personen en thema's die mensen van Afrikaanse afkomst direct aangaan. Hiermee wil ASAH het bewustzijnsproces van de zwarte gemeenschap in Nederland bevorderen.

Hoe duur was de suiker?

Het NiNsee heeft in 2012 een financiële bijdrage geleverd aan de theatervoorstelling 'Hoe duur was de suiker?' "*Van slavernij naar moderne slavernij*". De voorstelling werd geproduceerd door de stichting Julius Leefft (SJL). Traditiegetrouw kiest SJL voor een onderwerp uit de gezamenlijke geschiedenis van Nederland en de vroegere koloniën. In 2013 is het 150 jaar geleden dat Nederland de slavernij afschafte. Aan de vooravond van het herdenkingsjaar laat SJL zich inspireren door de succesvolle historische roman "*Hoe duur was de suiker*" van de Surinaamse auteur Cynthia McLeod. Het verhaal over een Joodse plantersfamilie en tot slaafgemaakten die op hun plantage woonden aan het eind van de 18e eeuw biedt voldoende stof voor reflecties op onze huidige maatschappij.

De voorstelling kijkt niet alleen naar de rol van Nederland in de historische slavernij, maar vraagt ook of wij wel genoeg prioriteit geven aan bestrijding van de mensenhandel anno 2011. Vaak pijnlijke maar belangrijke vraagstukken die op een toegankelijke manier onder de aandacht komen van een breed publiek, jong en oud.

Deelnemers waren onder meer: Vastert van Aardenne, Gerda Havertong, Izaline Calister, Giovanca, Phi Nguyen, Denise Jannah, Bryan B, Roger Goudsmit, Paulette Smit, Manoushka Zeegelaar Breeveld, Jandino Asporaat, Job Cohen, Hein Jens, Maartje van Weegen, Joop Daalmeijer en Dolores Leeuwijn.

Educatieve bustocht Middelburg

Eind juni organiseerde het NiNsee in samenwerking met de stichting Eer en Herstel en Hot Shot Events een educatieve bustocht naar Middelburg. Ongeveer 150 bezoekers verdeeld over drie bussen namen hieraan deel onder het thema: *Amsterdammers en Zeeuwen één front*'. Bij het Zeeuws Slavernijmonument op de Balans werden kransen gelegd, liederen gezongen en een plengoffer gehouden. De bezoekers kregen daarna een rondleiding door Middelburg, waaronder een korte diavertoning over de archieven van de Middelburgse Commercie Compagnie, die zich voornamelijk met de Trans-Atlantische slavenhandel bezighield.

Herdenkingstocht Eliëzer

Eind juni organiseerde het NiNsee in nauwe samenwerking met de stichting Opo Kondeman en met medewerking van de gemeente Ouder-Amstel een herdenkingstocht. Met twee boten werd over de Amstel gevaren naar de joodse begraafplaats Beth Haim. Op die begraafplaats in

Ouderkerk aan de Amstel ligt slaaf Eliëzer begraven. Eliëzer kwam in 1610 naar Nederland en is in 1629 overleden. Alhoewel er niet veel over hem bekend is, is het opmerkelijk dat hij op een joodse begraafplaats ligt. Zijn eigenaar moet een vooraanstaand lid van de joodse gemeenschap zijn geweest, met veel geld en invloed. Volgens de joodse religieuze regels mogen alleen joodse mensen op de joodse begraafplaats begraven worden.

Aan de boottocht namen ook scholieren deel van de Panta Rhei uit Amstelveen, 't Kofschip uit Ouderkerk a/d Amstel, de Springstok uit Amsterdam Zuid en de ROC Bijlmer.

Keti Koti buurtfestival

Stichting SAN (Surinamers Antillianen en Nederlanders) organiseerde op zondag 24 juni 2012 voor de 18de keer het Keti Koti Buurtfestival op het Kastanjeplein in Amsterdam- Oost. Dit buurtfestival wordt georganiseerd ter herdenking van de afschaffing van de slavernij in Suriname en de Antillen. Tijdens het festival traden diverse muziek- en culturele groepen op. Er waren ook diverse kraampjes met hapjes, dranken, etc. en kinderactiviteiten (schminken en spelletjes). Het NiNsee heeft een kleine financiële bijdrage aan het festival geleverd.

Wi Sten

In samenwerking met de vereniging Wi Sten werd een reeks radio-programma's uitgezonden via het Amsterdamse station Radio Mart. De programma's hadden als doel de luisteraars beter te informeren over het Nederlands slavernijverleden. Tevens werden de diverse activiteiten, die georganiseerd werden in het kader van de 1 juli-viering, belicht. In het programma werden telefonische interviews gehouden met wetenschappers uit Nederland, Suriname, Aruba en Curaçao en vertegenwoordigers van grass- roots organisaties.

Sophiedela

2013 tot en met 2023 is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot Internationale Eeuw voor mensen van Afrikaanse afkomst. In dit kader organiseerde de vereniging Sophiedela op 20 april 2012 een internationaal seminar waaraan tal van Nederlandse groeperingen deelnamen. De keynote-speech werd gehouden door Mireille Fanon Mendes France, voorzitter van de Frantz Fanon Foundation. Ook werd een inleiding verzorgd door Jan Lönn (Zweden), secretaris van het World Against Racism Network. Het NiNsee leverde een financiële bijdrage aan het seminar.

Bijlage 1: Samenwerkingspartners

Nederland

Erasmus Universiteit Rotterdam
Erfgoed Nederland
Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
Koninklijk Instituut voor de Tropen
Nederlandse Museum Vereniging
Reinwardt Academie
Universiteit van Amsterdam
Universiteit van Leiden
Vrije Universiteit
Krater Theater
Bijlmer Parktheater

Suriname

Anton de Kom Universiteit
Hernhutter Archieven Suriname
Institute for Graduate Studies & Research
Instituut voor Maatschappij Wetenschappelijk Onderzoek
Nationaal Archief Suriname
Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL)

Curaçao

Archeologisch en Antropologisch Museum te Curaçao
Nationaal Archief Nederlandse Antillen
Stichting Rehabilitatie Tula
Tula Museum
Universiteit van Curaçao

Aruba

Pedagogisch Instituut Aruba (IPA)
Nationale Bibliotheek
Universiteit van Aruba

St. Maarten

Saint Martin Archeological Research Center

St. Eustatius

Saint Eustatius Center for Archeological Research

Europa

French National Center for Scientific Research (CNRS), Parijs
International Slavery Museum, Liverpool
Museum of London Docklands
University of Bremen
University of Bristol
University of Copenhagen
University of Hull

Université Paul Sabatier te Toulouse
University of Porto
University of Santiago de Compostela
University of York
Duke University
Emory University, Atlanta
University of California, Berkeley
University of North Carolina
Temple University

Bijlage 2: Museumbezoek

Museumbezoek	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Universiteit/HBO						
Universiteit	46	49	49	46	101	100
HBO	24	40	40	188	145	0
Totaal aantal studenten	70	89	89	234	246	100
Onderwijs						
Basis onderwijs		356	1001	474	1068	254
Voortgezet Onderwijs		152	192	1275	1078	1558
Totaal aantal leerlingen	140	686	1193	1749	2146	1812
Individuele bezoekers						
Individuele bezoekers		0	0	0	0	0
Groepen		143	153	231	187	307
Totaal aantal bezoekers	370	143	153	231	187	307
Totaal generaal	580	740	1435	2214	2579	2219